Scenariusz 15
temat: Odpowiedź gotowa - tak wygląda sowa!

Cele ogólne:

- przekazanie wiedzy na temat budowy sowy,
- rozwijanie sprawności manualnej dzieci,
- rozwijanie sprawności ruchowej dzieci.

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi wymienić cechy charakterystyczne dla sów,
- uczeń wie, jak narysować sowę,
- uczeń potrafi rozpoznać samogłoski.

Miejsce: sala.

Metody pracy: indywidualna.

Wiek uczestników: 6-8 lat.

Materiały: papier A4, kredki, ołówki, nożyczki, gumki od bielizny, plansze z 9 gatunkami sów, plansze edukacyjne „Budowa sowy", „Oczy sów".

fot. R. Mikusek

Wprowadzenie

Nawet osoby niezainteresowane ornitologią już na pierwszy rzut oka potrafią rozpoznać sowę. Jej wygląd zewnętrzny posiada kilka cech, które nieomylnie naprowadzają nas na tę grupę ptaków.

Kiedy patrzymy na sowę naszą uwagę przyciągają jej duże, skierowane do przodu oczy, szlara - przypominająca twarz, „uszy" z piór na głowie, owalna, można by powiedzieć „puchata" sylwetka. Właśnie taki wygląd nazwalibyśmy sowim. Jest on związany z trybem życia prowadzonym przez te ptaki, ale my lubimy interpretować go inaczej.

Dzięki swojemu wyglądowi sowy wywołują u nas jednoznaczne skojarzenia z określonymi cechami. Ich duże, „mądre" oczy sprawiają, że są powszechnie uznawane za symbol mądrości, nauki. Sowie motywy występują m.in. w logo rozmaitych placówek edukacyjnych, uczelni wyższych. W rzeczywistości sowy nie należą do ptaków wybitnie inteligentnych (przewyższają je w tym względzie m.in. ptaki krukowate, np. sroki). Sowy obserwowane w dzień wydają się być ospałe i wręcz nieporadne. To również jedynie pozory. Spłoszone, potrafią zaskoczyć zwrotnością i gracją lotu. Sylwetka sowy może wyglądać bardzo różnie. Jeśli sowa nastroszy pióra, aby było jej ciepło, staje się bardziej okrągła. Kiedy chce się ukryć i zlać z otoczeniem, na przykład przy pniu drzewa, składa pióra i wydaje się wyższa. Owo wrażenie puszystości potęguje bardzo sute upierzenie, chroniące przed chłodami nocy. Ciężar sów w porównaniu do ich wielkości jest zaskakująco mały.

Motywy związane z sowami znajdziemy na ubraniach, bibelotach, na książkach, w reklamach. Dzięki nim powinniśmy pamiętać o tym, że los sów żyjących w naszej okolicy często leży w naszych rękach.

Przygotowania wstępne

1. Powiększ i wydrukuj arkusz pracy ucznia A „Odpowiedź gotowa - tak wygląda sowa!"
2. Przygotuj przybory: kartki papieru, ołówki, nożyczki, kredki, linijki, gumki od bielizny.

Przebieg zajęć

A. Przygotowanie

1. Opowiedz o wyglądzie sów, posługując się barwnymi planszami. Podkreśl cechy dla nich charakterystyczne: duże oczy, „uszy" z piór, szlara, sute upierzenie.
2. Krótko scharakteryzuj rolę jaką odgrywają poszczególne cech sów, w życiu tych nocnych drapieżników. Duże oczy pozawalają dostrzegać szczegóły przy niewielkiej ilości światła. Kępki piór na głowie nazywane „uszami" w rzeczywistości nie służą do nasłuchiwania, a jedynie wyrażają emocje sów: strach, zaskoczenie. Działają również odstraszająco na potencjalnych wrogów. Szlara to płaszczyzna z piór pozwalająca lepiej wychwytywać dźwięki z otoczenia. Puszyste pióra pozwalają lepiej znieść chłód, a także umożliwiają cichy lot, niezbędny podczas łowów.

B. Ćwiczenia

Odpowiedź gotowa - tak wygląda sowa!

1. Na tablicy lub w innym dobrze widocznym miejscu umieść odpowiednio powiększony arkusz pracy ucznia. Każdą fazę rysunku można umieścić na innej kartce papieru, które kolejno będą się pojawiały na tablicy.
2. Rozdaj dzieciom czysty papier, kredki oraz linijki.
3. Zabawę rozpoczynamy od polecenia narysowania koła lub owalu.
4. Następnie wrysowujemy, za pomocą linijki, trójkąt oraz odwrócony trapez, tak, jak na rysunku drugim.
5. Teraz przyszedł czas na oczy. Należy je narysować tak, aby były ukośnie przecięte przez boki trójkąta.

6. Krok kolejny, to narysowanie sowich szponów w postaci czterech owalnych kółek.
7. Rysunek ma już zarys sowy. Kreskami wykańczamy jej „uszy", gałąź na której siedzi oraz rysujemy małe trójkąciki na jej brzuchu.
8. Możemy przystąpić do kolorowania. W oczach dorysowujemy ciemne plamy, ich tęczówka będzie żółta. Dziób malujemy szarą kredką, powieki i szpony pomarańczową. Tułów sowy i plamy na brzuchu to kolor brązowy.
9. Po zakończeniu rysowania zapytaj dzieci, w jakim humorze może być ta sowa? Może ma taką minę bo jest niewyspana albo nie udało jej się nocne polowanie?

Sowa literowa

1. Rozdaj dzieciom arkusze pracy ucznia B „Literowa sowa".
2. W sylwetce sowy ukryte są litery. Poproś uczestników, aby je odczytali i wypisali w linijkach poniżej rysunku (A, O, U, D, M, W, V) .
3. Zapytaj:
   - Ile liter ukrywa się w obrazie sowy?
   - Czy wśród liter znajdują się samogłoski? ile ich jest?
   - Jaka litera tworzy uszy sowy?
   - Jaka litera tworzy oko sowy?
   - Jaka litera tworzy skrzydła sowy?
4. Razem z dziećmi spróbuj ułożyć jak najwięcej wyrazów z liter wypisanych pod rysunkiem (np. mama, mowa, woda, wada, dom).
5. Na zakończenie poproś dzieci, aby pokolorowały każdą literę inną kredką.

Maska sowy

1. Rozdaj uczestnikom zajęć kartki papieru z wydrukiem maski (arkusz pracy ucznia C).
2. Rozdaj dzieciom potrzebne przybory i poproś o wycięcie maski. Własnoręcznie wykonaj w każdej masce otwory na oczy. Razem, za pomocą spinacza biurowego przymocujcie do masek gumki. Maski mogą zostać pokolorowane.
3. Poleć dzieciom, aby usiadły w dużym półkolu naprzeciw ciebie. Każde dziecko powinno mieć założoną maskę.
4. Opowiedz o szczegółach budowy sowiego ciała. Przypisz do każdej z cech określony gest:
   - duże oczy patrzące do przodu - dzieci wykonują z dłoni lornetkę,
   - szlara - dzieci wykonują przed maską gest, jak gdyby myły twarz,
   - „uszy" z piór - dzieci wyciągają rozłożone dłonie nad głową,
   - zakrzywiony dziób - dzieci z jednej dłoni przyłożonej do twarzy robią dziób,
   - ostre szpony - dzieci wyciągają ręce przed siebie i wykonują ruchy, jak gdyby chciały coś schwytać.
5. Na twój znak uczestnicy wstają. Poproś, aby uważnie słuchali i wykonywali gesty zgodnie z tym co mówisz. Ty, dla zmylenia, będziesz pokazywał gesty niewłasciwe. Na przykład, głośno mówisz: „szpony" i dłońmi wykonujesz ruchy mycia twarzy.
6. W trakcie zabawy można wprowadzić rywalizację. Osoby, które się pomylą i wykonają zły gest, odpadają z gry.

Zakończenie

Porozmawiaj z dziećmi o cechach wyglądu różnych zwierząt. Zapytaj, czym różnią się od nich sowy.

Słowniczek trudniejszych pojęć

Szlara – inaczej maska, koncentrycznie ułożone pióra wokół dzioba i oczu u sów i niektórych ptaków drapieżnych, np. błotniaków. Ułatwia precyzyjne nasłuchiwanie wyłapując fale dźwiękowe i kierując je do ukrytych pod piórami uszu.

Wybrane pozycje z literatury

1. Gotzman J. 1993. Nasi skrzydlaci sąsiedzi. Plejada. Warszawa.
2. Mikusek R. (red.) 2005. Metody badań i ochrony sów. Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych. Kraków.
3. Ptaki drapieżne. Scenariusze zajęć lekcyjnych. 2002. Komitet Ochrony Orłów. Olsztyn.

A. Arkusz pracy ucznia – Odpowiedź gotowa - tak wygląda sowa!

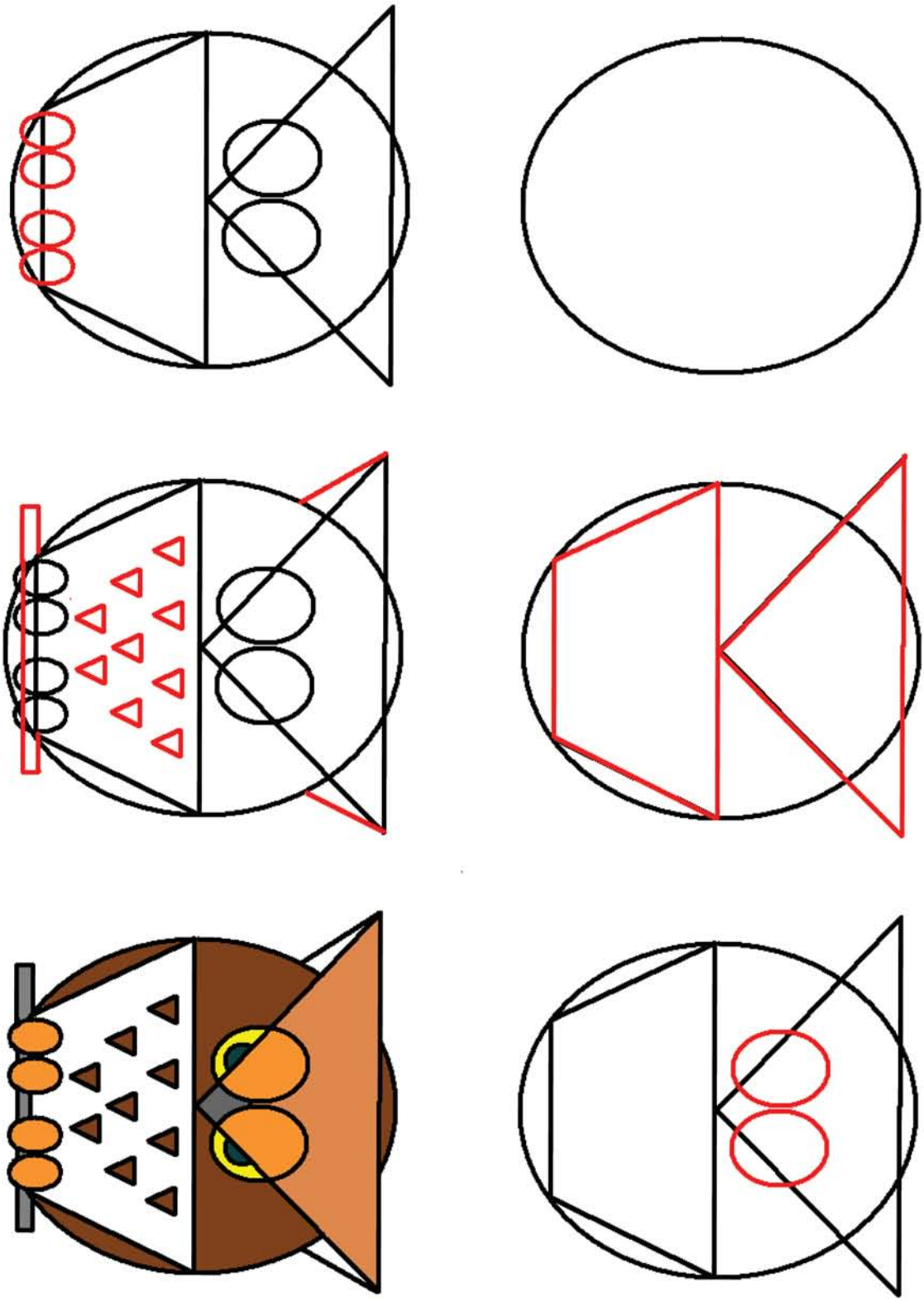

B. Arkusz pracy ucznia – Sowa literowa

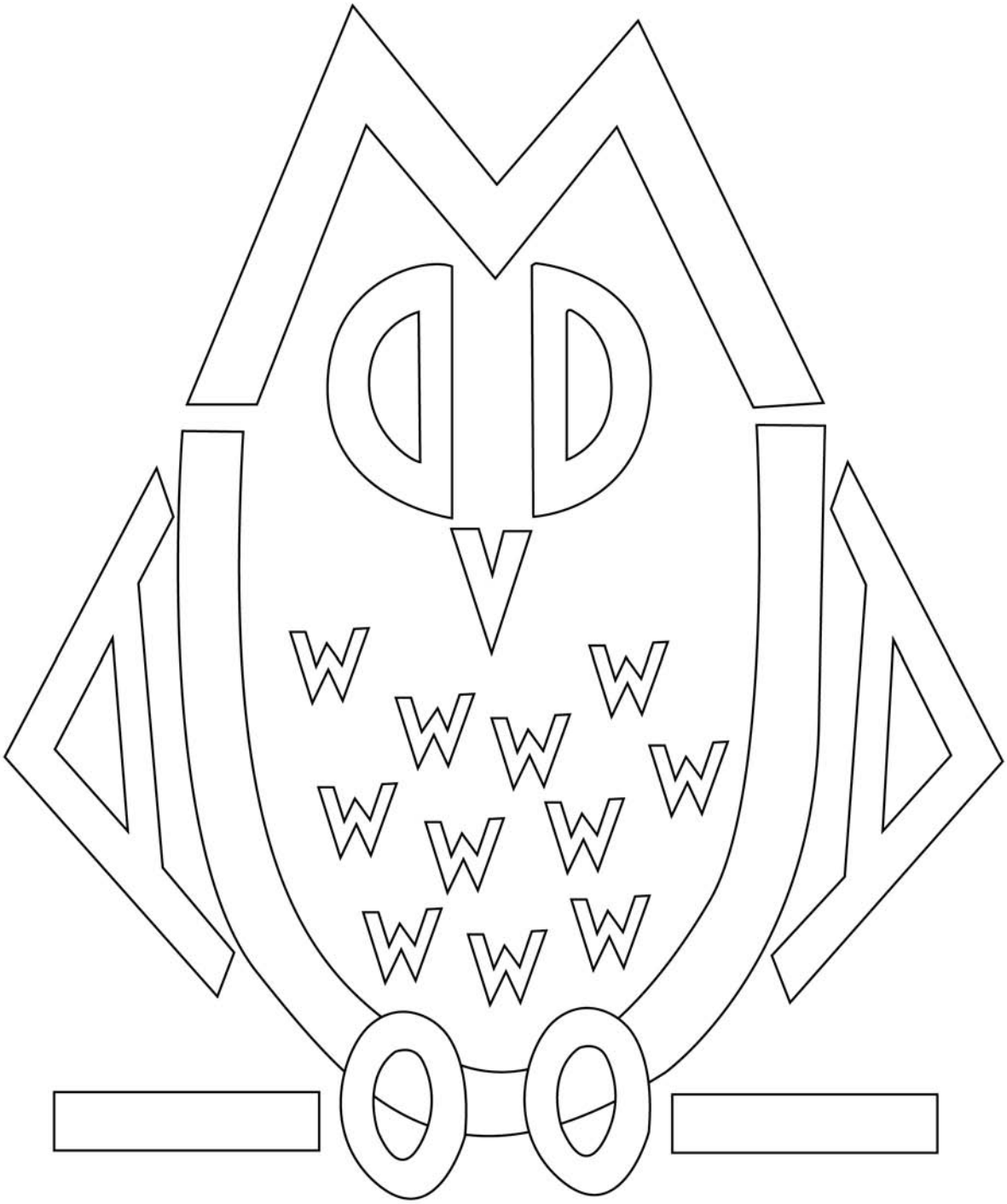
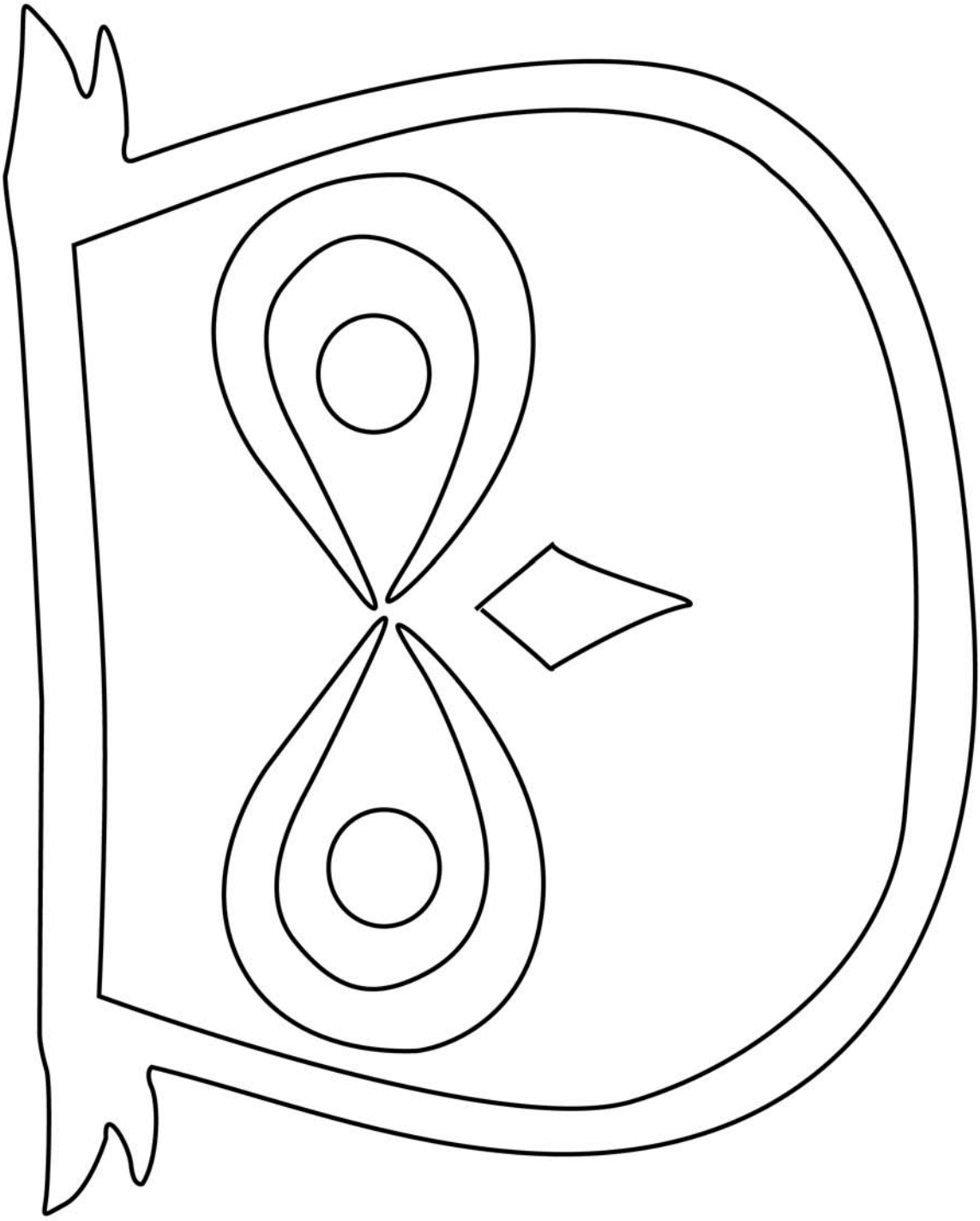
C. Arkusz pracy ucznia – Maska sowy